

Opwarmen voor het vlind

Hier op het kantoor van De Vlinderstichting begint het al te kriebelen. We willen naar buiten met zijn allen. Ons pauserondje opleuken met fladderende vlinders en bovenal elkaar weer aftroeven met de soorten die we zien. Maar ja, het is pas februari en het echte vlinder- en libellenseizoen laat nog even op zich wachten.

Niet dat er tot aan april niets te zien is. Wie weet waar je moet kijken, ziet altijd wel wat. Maar libellen die in grote aantallen over het water scheren of het eerste oranjepijpje van het jaar. Tja, dat duurt toch echt nog even. Laten we alvast eens fantaseren over dat vlinder- en libellenseizoen van 2024. Let wel, fantaseren. Wat er echt gaat gebeuren, is nog afwachten, maar alvast vooruit kijken kan geen kwaad.

Tekst:

Chris van Swaay,
Roy van Grunsven,
Rik Wever &
Marjelle Molenaar
De Vlinderstichting

Dagvlinders

Gaat u dit jaar op pad kijkend naar dagvlinders? Vergeet dan de bossen niet. Bossen worden steeds leuker voor vlinders. Ga eens naar de bossen in Flevoland, verrassend gevarieerd en rijk aan vlinders.

Voor de dagvlinders zal de positieve trend bij soorten van hoog opgaand bos in 2024 vast worden voortgezet. Zo zal de grote weerschijnvlinder op steeds meer plekken gaan opduiken, ook in Zuid- en West-Nederland. En in Flevoland zou hij het weleens heel goed kunnen gaan doen. Daar heeft zich nu ook de kleine ijsvogelvlinder gevestigd. Die zou zomaar de grote weerschijnvlinder achterna kunnen gaan en steeds meer Flevolandse bossen kunnen gaan koloniseren. Tobben blijft het voor vlinders op de

hei. 2024 zou weleens het jaar kunnen worden waarin geen kleine heivlinders meer in Nederland gezien worden. Ook voor het donker pimperlblauwtje gaat het een spannend jaar worden.

Een aantal vlinders is zich naar het noorden aan het uitbreiden en sommige daarvan kloppen bijna aan de deur. Grootste kanshebbers als nieuwkomer zijn kleine weerschijnvlinder en Bretons spikkeldikkopje. De laatste lijkt een moeilijke soort, maar ziet u een spikkeldikkopje na juni, maak dan vooral een foto, want het zou hem zomaar kunnen zijn. Het is een van de weinige spikkeldikkopjes met meerdere generaties die tot in september doorvliegt.

Nachtvlinders

Het afgelopen jaar gaat de boeken in als een nat jaar met ook lange, droge perioden. Zo was de maand juni erg droog, maar in april, mei, oktober en november was het juist weer ontzettend nat. Wat we in het voorjaar vooral zagen, was dat veel soorten door de kou en nattigheid maar in lage aantallen vlogen, of pas heel laat op gang kwamen. Denk hierbij aan meerdere soorten uilen, maar ook tandvlinders waren er niet in hoge aantallen zoals de dromedaris en de wapendrager. Dit zijn enkele voorbeelden, er zijn natuurlijk veel meer soorten waar bepaalde dingen spelen en ook kunnen lokaal de verschillen groot zijn. We zagen na deze voorjaarsdip in de zomermaanden wel enig herstel van de aantallen, maar als we aan onze vrijwilligers vragen hoe ze dit jaar op het gebied van nachtvlinders hebben beleefd, horen we veel dat het een matig jaar was.

Bepaalde soorten deden het wel goed. Dit waren voornamelijk trekvlinders: soorten die normaal gesproken zich niet in Nederland voortplanten en eigenlijk weinig zeggen over hoe het gaat met de Nederlandse natuur. Denk bijvoorbeeld aan de gamma-uil in de maanden juni en juli, en in het najaar de zuidelijke grasuil, kadeni-stofuil en katoendaguil die recordaantallen bereikten. Hoe de aantallen er

Bretons spikkeldikkopje.

er- en libellenseizoen 2024

in 2024 uit zullen zien, is nog maar de vraag. Voor de nachtvlinders is het heel lastig om hier een voorspelling voor te doen. We weten over deze groep nog niet zo veel als van de dagvlinders en libellen. Ook de aantallen trekvlinders die we in 2023 zagen, kunnen in 2024 weer totaal anders zijn.

Libellen

Het was dus warm en ongelooflijk nat in 2023. Het is de vraag hoe de libellen daarop gereageerd hebben. Was die warmte een probleem voor de soorten van vennen of is droogte veel belangrijker en was het juist een gunstig jaar? We zullen het komend voorjaar gaan zien aan het aantal ven- en noordse witsnuitlibellen. Deze hebben door de droogte in 2018 een flinke klap gehad. Zouden ze zich wat hebben kunnen herstellen in de afgelopen natte zomer? Afgelopen jaar hebben we de gaffelwaterjuffer mogen verwelkomen in Noord-Nederland. Hij is in het zuiden van Drenthe binnengekomen en naar verwachting zal hij in 2024 weer verder oprukken.

Niet alleen in Nederland was het nat, ook ten oosten van ons was 2023 een nat jaar. Zou dat de geelvlekheidelibellen daar geholpen hebben? Een invasie zoals in 1995 is niet te verwachten, maar het zou leuk zijn als er weer een kleine invasie onze kant op komt. Verrassingen uit een andere hoek zijn ook niet uit te sluiten; zou bronslibel het bijvoorbeeld nog een keer proberen op een beek in Zuid-Nederland of duikt zuidelijke bronlibel ergens op?

Als we kijken naar de verschillende gebieden in ons land kunnen we een paar dingen zien. In de laagveengebieden doen veel libellen het goed, al is de zich uitbreidende rode Amerikaanse rivierkreeft op steeds meer plekken een probleem, vooral voor de groene glazenmaker. In het zuiden gaat het met de venlibellen wat slechter dan in het noorden, daar is venglazenmaker al verdwenen en heeft maanwaterjuffer het wel erg moeilijk.

Wat is er dan nu te zien?

Nu we lekker gemaakt zijn en toch echt nog even moeten wachten op de voorjaarssoorten (bijvoorbeeld oranjetipje, nunvlinder, vuurjuffer), waar kunnen we dan nu in februari naar kijken? Voor veel

soorten loont het om je eens te verdiepen in andere levensstadia dan imago.

Ga voor dagvlinders op zoek naar rupsen en poppen. Zo kun je de rups van grote weerschijnvlinder vinden in de vork van twijgen of in een groef tussen schors van de waardplant: boswilg en grauwe wilg. Begin november kleurt de rups van groen naar bruin, dus het is wel goed zoeken. Een andere mooie uitdaging is het vinden van poppen van het oranjetipje. Deze kun je vinden in de overgang van bosranden of ruigtedelen in hooilanden. Met een beetje geluk kun je de oranje vleugelpunten van de mannetjes al zien doorschijnen in de pop.

Ook bij de nachtvlinders valt er genoeg leuks te beleven. Zoek op de hei bijvoorbeeld naar eitjes van de heideringelrups. Ook kan je tijdens zonnige dagen rupsen van kleine beer en agaatvlinder aantreffen terwijl ze aan de wandel zijn. Liever op zoek naar een microvlinder? Op beukenbomen kan je gemakkelijk sigaarzakdrager zien. En aankomende weken kunnen we weer genieten van vroege voorjaarssoorten zoals voorjaarsuilen en voorjaarsspanners, maar ook van microvlinders zoals de voorjaarsbladroller, voorjaarskortvleugelmot of diamantborsteltje.

Wat betreft libellen kun je de hele winter eitjes van houtpantserjuffers vinden. Die zie je als een soort ritsluiting op takken boven het water. Daarnaast zijn de winterjuffers er juist in de winter, maar ook larven van veel soorten zijn de hele winter te vinden. ●

Kais Veling

Pop oranjetipje.

Marian Schut

Rups kleine beer.

Antoine van der Heijden

Eitjes houtpantserjuffer.